

Bilaga till bakgrundsmaterial inför Rödakorsdialogen 19 februari 2022

Röda Korsets roll och framtidens engagemang

Aktuella trender

Medlemskap¹

- Medborgarens roll som medlem handlar inte i praktiken om finansiering, utan medlemskapet är grunden för den ideella föreningens demokratiska struktur. Statistiska centralbyråns statistik över medborgarliga aktiviteter visar att 3 av 10 svenskar är aktiva i minst en ideell förening och att ca 75% är medlemmar i minst en förening.
- Det är ganska stor skillnad när det gäller bakgrund och inkomst på vilka som är aktiva i föreningar. Många studier har visat att de grupper i samhället som har tillgång till socioekonomiska resurser, lever i familj med barn samt har kulturellt och socialt kapital oftare arbetar ideellt än andra. Framförallt finns det ett positivt samband mellan universitets- och högskoleutbildning och ideellt arbete samt att de har någon i sin familj som har varit/är föreningsaktiva. Personer med utländsk bakgrund engagerar sig ideellt i något lägre utsträckning, (4% lägre), däremot tenderar gruppen att göra mer informella insatser för familj, vänner och grannar som tex är nyanlända.
- Med hänsyn till medlemskapets betydelse för ideella organisationers demokratiska struktur är rekrytering av medlemmar centralt för ideella föreningar. Dock har ideella organisationers utbud av engagemangsformer breddats och blivit allt mer flexibelt de senaste 30 åren samt att förutsättningarna för att rekrytera och organisera engagemang har förändrats. Digitalisering har till exempel öppnat nya sätt både hur verksamhet kan bedrivas och hur nya medlemmar rekryteras.
- För civilsamhället har medlemsavgifternas andel av de totala intäkterna minskat med 3 procentenheter sedan 2013.

¹ Staten, kapitalet eller medborgaren – vem finansierar civilsamhället? 2021, Giva Sverige

Läs Givas rapport här: [Staten och kapitalet viktiga, men medborgaren avgörande för ett starkt civilsamhälle - Giva Sverige](#)

- Idag, med knappt 90 000 medlemmar i Svenska Röda Korset, så är inte längre medlemsavgifterna den betydande inkomstkälla som det tidigare varit. Medlemsintäkterna kan dock fortsatt vara viktiga för enskilda kretsar.

Frivillighet

Globalt sker en allmän förändring inom den humanitära sektorn mot att stödja och möjliggöra mer lokala och lokalt ledda humanitära insatser med lokala volontärgrupper som bildas och leds av drabbade människor. Denna förändring kräver att investera i och bygga upp ett lokalt volontärledarskap för att leda volontärer i krävande humanitära situationer. Även med rörelsens framsteg på detta område begär nationella föreningar tekniskt stöd och mer kunskap och metodik för att sätta upp system och stödja volontärer som arbetar i svåråtkomliga områden och där stödsystemet är svagt.

Här finns några röster från rödakors och rödahalvmånerörelsen inför 2022 som också berör frivilligheten, för den som vill höra tankar från andra nationella föreningar:

Hur ser frivilligengagemanget ut i Sverige?

- Det ideella engagemanget är stabilt. Det varken ökar eller minskar.
- De mellan 40 och 54 år är den största gruppen som engagerar sig ideellt, via barnens fritidsaktiviteter, sitt boende, etc.
- Den äldsta och den yngsta åldersgruppen arbetar ideellt flest timmar.
- 2014 hade andelen som arbetar ideellt i organisationer med social inriktning ökat påtagligt. 2019 hade siffran fallit tillbaka till liknande nivåer som 1992.

Här finns aktuell information och statistik från Volontärbyråns egen undersökning

Volontärbarometern:

[Volontärbarometern 2021: Engagemanget ökade under coronapandem... \(volontarbyran.org\)](#)

Ideellt arbete vid särskilda händelser

- 11 % av befolkningen gör en insats vid särskilda händelser (t.ex. 2015 flyktingkrisen, 2018 skogsbränderna)
- Det är främst de som redan arbetar ideellt som också gör en insats vid särskild händelse
- Endast ca 25 % fortsätter att engagera sig i samma sammanhang och/eller organisation så detta engagemang är högt tidsbegränsat.
- Trender som påverkar frivilligengagemanget¹
- Personer som engagerar sig frivilligt är mer intresserade av aktivitet än av organisatorisk tillhörighet. Större del självförverkligande och personliga intressen framför behovet av organisationstillhörighet och kollektiv identitet, samt sprider sitt engagemang på flera organisationer
- Färre är medlemmar i den organisation man är frivillig i och organisatorisk lojalitet är mer flytande.
- Trender skiljer sig mellan stad och landsbygd
- Den ökning av frivilliga som sker i SRK är primärt genom spontanfrivilliga.
- Utveckling av digitala administrationsverktyg effektiviserar, förenklar och minskar administrationsuppgifter men har även skapat ett digitalt utanförskap.
- Digitala verktyg/plattformar binder samman frivilliga och deltagare direkt.
- Coronasituationen har tvingat organisationer att tänka om och införa nya sätt att organisera sig med ett stort fokus på digitalisering av verksamhet, möten, och organisering.
- Coronas påverkan på engagemanget – ökning för SRK (minskning generellt), lägre tröskel för många pga digitalisering.

Här finns mer info från Federationens Solferino Academy om frivillighet och Covid19 globalt:

[Mapping COVID volunteers' experience and insights - Solferino Academy](#)

---

¹ Medborgerligt engagemang i Sverige 1992–2019, Ersta Sköndal Bräcke högskola, 2020, Redaktörer Johan von Essen och Lars Svedberg

Professionalisering av civilsamhället

Se hela rapporten från Ideell Arena här: <https://www.ideellarena.se/wp-content/uploads/2021/09/proffsigghet-och-professionalisering-i-civilsamhallet.pdf>

Antalet personer med lön eller arvode ökar i civilsamhället

- **Relationen mellan anställda och ideella.** Fler anställda innebär en risk för att gråzoner uppstår i situationer där anställda och frivilliga har liknande uppdrag. Det kan bidra till dynamik mellan anställda och ideella.
- **Frivilligt arbete.** Det finns en risk att det kommer bli svårare att hitta frivilliga. Det blir också svårare att gå tillbaka till frivilligt arbete när organisationen väl har börjat avlöna personer för arbetet
- **Organisationernas arbete.** Kommer mer arbete att bli genomfört? Det kan bli dyrare att uppfylla organisationens uppdrag. Organisationerna får större arbetsgivaransvar och kommer kanske kännetecknas mer av ”smala experter” och mindre av ”själ”.

Antalet personer med formell utbildning, kompetens och expertis ökar i civilsamhället

- **Kompetens.** Antagligen kommer professionaliseringen att leda till mer fokus på funktionskompetens på bekostnad av organisationskompetensen. Kommer organisationerna att i allt högre grad externrekrytera kompetensen?
- **Förtroendevalda.** Det kommer att ställas högre kompetenskrav på de förtroendevalda. Detta kan leda till konflikt med nuvarande förtroendevalda och påverka deras engagemang.
- **Kostnader.** De ideella organisationernas kostnader kommer att öka, till exempel för allt fler anställda kommunikatörer.

Vad driver professionaliseringen?

Ökade krav. Professionalisering och krav på transparens drivs på av offentliga bidrag. Kraven på de som tar emot bidrag har också ökat i allmänhet. Professionaliseringen kräver vidare tydligare rollfördelning, ansvarstagande och kvalitetssäkring

Marknadiseringen av det svenska civilsamhället. Marknadisering kan förstås som att ideella organisationer i tilltagande grad verkar på olika former av marknader, säljer varor och tjänster, uppfattar och behandlar medlemmar och frivilliga som kunder samt influeras av marknadens sätt att ordna organisationer.

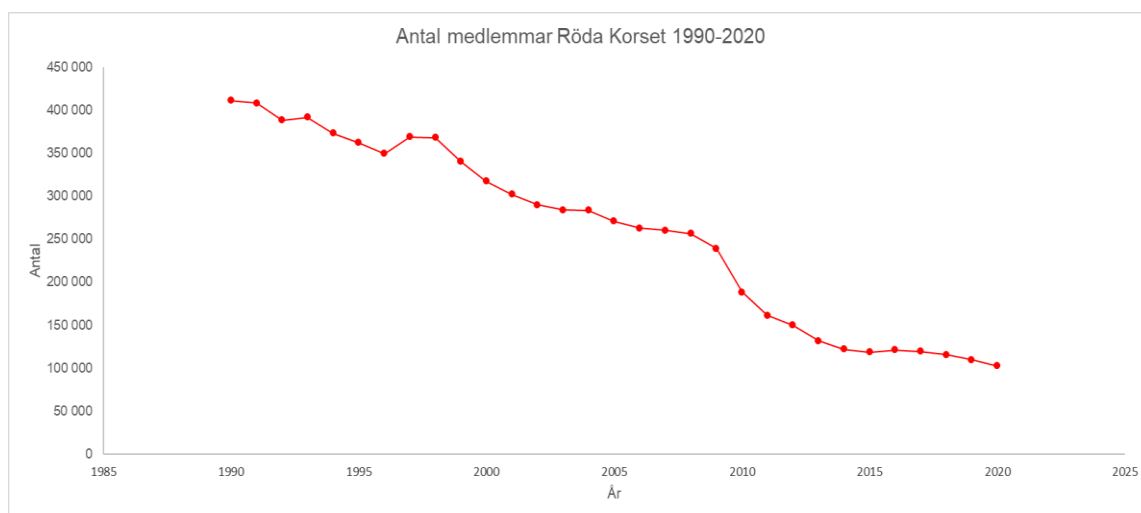
Ett sätt att överleva. Professionaliseringen beror vidare på att ideella organisationer hanterar behov av att överleva med hjälp av professionaliseringen. Fokus på att överleva drivs till att börja med av nya mediamönster. Konkurrens, nå ut, krav från finansärer

Krav på verksamheten. Ju mer komplicerad verksamhet som bedrivs mot målgrupper i utsatthet t ex desto högre krav på introduktion, utbildning och kompetens på frivilliga.

Svenska Röda Korsets statistik kring engagemang

Totalt är engagemanget för Svenska Röda Korset lika stort som för 10 år sedan. Sättet att engagera sig har dock ändrats, i samhället och Svenska Röda Korset.

- Vid 2021 års utgång hade vi 102 500 **medlemmar**, enligt årsredovisningen. Vid 2019 års utgång hade vi 109 700 medlemmar i Sverige, mot 115 400 föregående år. Det är alltså ett tapp på drygt 11 % på två år. Förändringen är påtaglig även tidigare år. 2017 hade organisationen 119 203 medlemmar, 2016 och 2015 cirka 121 000 och 124 707 medlemmar år 2014. 2013 hade organisationen 134 557 medlemmar.

- 50 % av medlemmarna är över 70 år, 75% av medlemmarna är över 50 år. Bland de nya medlemmarna är det tvärtom. De är under 50 år. Två tredjedelar av medlemmarna är kvinnor.
- Att medlemskapet minskar beror främst på:
  - Den gamla typen av medlemmar, ett livslångt medlemskap, blir färre och färre. De som blir medlemmar stannar ”bara” några år. Detta är inget specifikt för SRK, utan följer samhällstrenden.
  - Tidigare rekryterade kretsar själva = medlemmen hade en nära koppling till kretsen. Nu behövs andra strategier för att behålla lokalt engagemang genom medlemskap.
- Merparten idag rekryteras via månadsgivarrekrytering; nya månadsgivare blir automatiskt medlemmar första året samt via förstahjälpenutbildning. 30% stannar.
- Vi attraherar och rekryterar nya medlemmar, men inte nog för att öka.
- 26 000 **frivilliga** (2020) ökning från 1999 med 1000 personer.
- Just nu utvecklas ett nytt CRM system med ambitionen att kunna på ett lätt sätt registrera och koordinera frivilliga. Detta medför att vi kommer ha bättre förutsättningar att veta vilka som är frivilliga med följder som underlätta målgruppsanpassad kommunikation etcetera.